

‘हनुमान तिब्बा’शी झुंज
 ‘गिरिप्रेमी’च्या नव्या दमाच्या गिर्यारोहकांनी नुकतीच ‘माऊंट हनुमान तिब्बा’ मोहीम केली. या गिर्यारोहकांना अपयश आले तरी त्यांनी एकदा नव्हे तर दोनदा जिगर लावत केलेल्या चढाईचे कौतुक केले जात आहे.

रेकड वाटा भटकंतीच्या ...

वेगाशी स्पर्धा करणाऱ्या माणसाला हल्ली ‘बटन स्टार्ट’ची सवय झाली आहे. असं असताना पॅडल माराव्या लागणाऱ्या सायकलला कोण विचारणार? परंतु विशिष्ट ध्येयानं झपाटलेले आठ पुरुष आणि दोन महिला अशा दहा जणांचा ‘बियाँन्ड बॉर्डर्स ऑन बायसिकल्स’ नावाचा एक गट चक्क सायकलवरून युरोप पालथा घालण्यासाठी नुकताच रवाना झाला. पुढील तीस दिवसांमध्ये युरोपातील सहा देशांमधून सायकलिंग करत जवळपास १३०० किलोमीटरचे अंतर ते कापणार आहेत. धनंजय मदन, गिरीश महाजन, सुनील पाटील, वैशाली हळदवणकर, दीपा शेंबेकर, प्रकाश पटवर्धन, मनोज चौगुले, किशोर केणी, राजेशा पुढीगौडा आणि सतीश साठे असे हे दहा सायकलस्वार आणि त्यांचे चाकांवरचे अनुभवकथन आजपासून ‘ट्रेक-इट’मध्ये...

जवळपास वर्षभराच्या आयोजनानंतर २७ ऑगस्टला आम्ही युंफ सायकलिंगच्या प्रवासाला जावला निघालो. २८ ऑगस्टला सकाळी चार वाजताची ‘फ्लाइ’ होती. आम्हाला निरोप घ्यायला आमचे कुटुंबीय आणि मित्रपरिवार विमानतळावर लोटला होता. मुंबई ते दुबई आणि दुबई ते पॅरिस असा पहिला विमानप्रवास होता. एकदाचे मार्गाला लागलो म्हणून आम्ही सर्वजण खूश होतो, पण खरा आनंद झाला ते आमचे पाय पॅरिसच्या विमानतळावर लागल्यावर. आम्ही सर्वांनी एकच जख्खे केला. विमानतळावर सगळं नवीन होतं. इथं फार कमी लोक इंग्रजी बोलतात. जास्तीत जास्त संवाद हा फ्रेंच भाषेतूनच. त्यामुळे आम्हाला लोकांशी कधी वेळेला हातवारे करूनच बोलावं लागत होतं. त्यामुळे आमच्या हॉस्टेलच्या ठिकाणी जाण्यासाठी मेट्रो ट्रेनची विकित काढताना लोकांशी संवाद साधण्याच्या पहिल्याच प्रसंगात फार धमाल उडाली. आमच्या सर्वांच्या सायकली या ‘बॉक्स पॅक’ होत्या. त्या पहिल्यांदा आम्ही मोकळ्या केल्या.

‘एव्हरेस्ट २०१२’ आणि ‘एव्हरेस्ट ल्होसे २०१३’ या मोहिमांच्या विक्रमी यशानंतर ‘गिरिप्रेमी’ ने नवोदित गिर्यारोहकांसाठी ‘माऊंट हनुमान तिब्बा’ ही मोहीम आखली होती. या मोहिमेसाठी विशाल कडूसकरच्या नेतृत्वाखाली किरण साळस्तेकर, डॉ. राहुल वारंगे, भूषण शेट, अक्षय पत्के, मयूर मानकामे, उषःप्रभा पागे आणि मी असा आमचा आठ जणांचा संघ होता. उषःप्रभा पागे या बेस कॅम्प मॅनेजर म्हणून काम पाहणार होत्या. वयाच्या ७० व्या वर्षीही त्यांचा उत्साह आजच्या कंप्युटराईज्ड तरणाईला लाजवेल असा होता. ‘माऊंट हनुमान तिब्बा’ हे शिखर हिमाचल प्रदेशातील मनाली शहरानजीक असून त्याची उंची १९,७५३ फूट इतकी आहे. धौलदार रांगेतील सर्वात उंच शिखर म्हणूनही त्याची ख्याती आहे. १६ जून रोजी आम्ही पुण्याहून मोहिमेसाठी रवाना झालो. १८ जून रोजी मनालीत पोचलो. अतिउंचीवरील हवामानाशी समरस होण्यासाठी मनालीच्या जवळ असणाऱ्या ‘तिलगन’ या ठिकाणी सुमारे २००० फुटांचे ‘हाईट गेनिंग’ करून आलो. दुसऱ्या दिवशी आवश्यक ती खरेदी करून २१ जून रोजी हिडिंबा मातेचे दर्शन घेऊन आम्ही खऱ्या अर्थाने मोहिमेस सुरुवात केली. मनाली ते धुंडी हे अंतर जीपने कापून धुंडीपासून चालण्यास सुरुवात केली. पश्चिमेला लख्ख सूर्यप्रकाशात न्हाऊन निघालेल्या हनुमान तिब्ब्याने दर्शन दिले. शिखराची उत्तर आणि नैर्ऋत्य धार येथून स्पष्ट दिसत होती. शिखराची नैर्ऋत्य धार प्रियदर्शनी, सैव्हन सिस्टर्स या शिखरांना कवेत घेत, धरमशालेच्या दिशेने सरकते. या धारेलाच ‘धौलदार पर्वतरांग’ म्हणतात. तर, शिखराची उत्तर धार, टेंदू पास लडाखी, माऊंटक्षितीधार, माऊंट फ्रेंडशिप या शिखरांना कवेत घेत पुढे सरकते. शिखराच्या माथ्यापाशी नैर्ऋत्य धारेच्या बाजूने कॉर्निस तयार झालेले होते. टेंदू पास या ठिकाणी धौलदार आणि पिरपंजाल या पर्वतरांगा एकत्र येतात. टेंदू पास हेच आमच्या मोहिमेतील क्रकस म्हणजेच सर्वात कठीण आणि चालण्यास सुरुवात केली. धुंडीवरून सुमारे १५ पोर्टर, १ कूक, १ हेलपर, दोन हॅप सह आमच्या आठ जणांच्या संघाने बीयास कुंड या आमच्या बेसच्या दिशेने कूच केले. धुंडीहून सुमारे ४ तास चालत जाऊन आम्ही बीयास कुंड गाठले. उंची ११,००० फूट. बीयास कुंड हे अतिशय पवित्र ठिकाण असून, येथून बीयास नदीचा उगम होतो. बीयास कुंड येथे बेस कॅम्प लावल्यानंतर आम्ही दुसऱ्या दिवशी अँडव्हान्स बेस कॅम्पच्या दिशेने लोड फॅचा सुरू केल्या. या लोडफॅचांना हनुमान तिब्ब्याच्या पूर्व कापण्यासाठी आम्हाला आठ तास लागले. खराब हवेचे क्षणाक्षणात होणारा रॉकफॉल बघून मनात धडकी भरत होती. लोडफॅचा पूर्ण झाल्यानंतर आम्ही बेसकॅम्प वरून अँडव्हान्स बेस कॅम्पला शिफ्ट झालो.

सायकलवरून सीमेपार

‘मेट्रो स्टेशन’मधून बाहेर पडताना तर मोठी कसरत करावी लागली. येथे मशिनमधून एका बाजूनं तिकीट आत जातं आणि ते दुसऱ्या बाजूनं बाहेर येतं. तोपर्यंतच तुमच्यासाठी दरवाजा खुला होतो. त्यामुळे त्या दरवाजाच्या वरून आम्हाला आमच्या सायकल असलेल्या मोट्या बॅगा पलीकडे घ्याव्या लागल्या. तिथून आम्ही गर्डुनॉल स्टेशनला पोहोचलो. प्रत्येकाकडे साधारण ३५ किलो वजन होतं. संध्याकाळी आम्ही पाच वाजता स्टेशनवर पोहोचलो तेव्हा ऑफीस सुटायची वेळ असल्यानं सर्वजण आमच्याकडे उरसुकतेनं पाहत होते. आमची चौकशी करत होते. ‘ला चेपेल’ इथं यूथ हॉस्टेलमध्ये आमची राहायची व्यवस्था

तो अनुभव वेगळा होता. परंतु आम्हाला तेथून ‘ला चेपेल’ स्टेशनला जायचं होतं. पण गर्डुनॉल ते ला चेपेलला जोडणारी गाडी नाही. तुम्हाला एकतर रस्त्यानं जावं लागतं नाहीतर ट्रेनमधून. आम्हाला बाहेरचा रस्ता माहीन नव्हता. मग आम्ही हा डीड किलोमीटरचा प्रवास ट्रेनमधूनच सायकलीची बॅग आणि इतर सामान खांद्यावर टाकूनच केला. ‘ला चेपेल’ इथं यूथ हॉस्टेलमध्ये आमची राहायची व्यवस्था

स्वप्त्याच्या बाजूनं लाल रंगाचे हे ‘सायकल पाथ’ विशेषतः सायकलसाठीच तयार केलेले असतात. दिवसभर मेट्रोचा दोन दिवसांचा पास घेऊन गाव हिंडलो. यात एक ८५० वर्ष जुनं चर्च, Charles de Gaulle हे होत. जगप्रसिद्ध ‘आयफेल टॉवर’ ही पाहिला. दुसऱ्या दिवशी सकाळी कामाला लागलो. सायकली बाहेर काढल्या. तेव्हा असं कळलं, की सतीश साठे यांच्या सायकलच्या

‘एव्हरेस्ट २०१२’ आणि ‘एव्हरेस्ट ल्होसे २०१३’ या मोहिमांच्या विक्रमी यशानंतर ‘गिरिप्रेमी’ ने नवोदित गिर्यारोहकांसाठी ‘माऊंट हनुमान तिब्बा’ ही मोहीम आखली होती. या मोहिमेसाठी विशाल कडूसकरच्या नेतृत्वाखाली किरण साळस्तेकर, डॉ. राहुल वारंगे, भूषण शेट, अक्षय पत्के, मयूर मानकामे, उषःप्रभा पागे आणि मी असा आमचा आठ जणांचा संघ होता. उषःप्रभा पागे या बेस कॅम्प मॅनेजर म्हणून काम पाहणार होत्या. वयाच्या ७० व्या वर्षीही त्यांचा उत्साह आजच्या कंप्युटराईज्ड तरणाईला लाजवेल असा होता. ‘माऊंट हनुमान तिब्बा’ हे शिखर हिमाचल प्रदेशातील मनाली शहरानजीक असून त्याची उंची १९,७५३ फूट इतकी आहे. धौलदार रांगेतील सर्वात उंच शिखर म्हणूनही त्याची ख्याती आहे. १६ जून रोजी आम्ही पुण्याहून मोहिमेसाठी रवाना झालो. १८ जून रोजी मनालीत पोचलो. अतिउंचीवरील हवामानाशी समरस होण्यासाठी मनालीच्या जवळ असणाऱ्या ‘तिलगन’ या ठिकाणी सुमारे २००० फुटांचे ‘हाईट गेनिंग’ करून आलो. दुसऱ्या दिवशी आवश्यक ती खरेदी करून २१ जून रोजी हिडिंबा मातेचे दर्शन घेऊन आम्ही खऱ्या अर्थाने मोहिमेस सुरुवात केली. मनाली ते धुंडी हे अंतर जीपने कापून धुंडीपासून चालण्यास सुरुवात केली. पश्चिमेला लख्ख सूर्यप्रकाशात न्हाऊन निघालेल्या हनुमान तिब्ब्याने दर्शन दिले. शिखराची उत्तर आणि नैर्ऋत्य धार येथून स्पष्ट दिसत होती. शिखराची नैर्ऋत्य धार प्रियदर्शनी, सैव्हन सिस्टर्स या शिखरांना कवेत घेत, धरमशालेच्या दिशेने सरकते. या धारेलाच ‘धौलदार पर्वतरांग’ म्हणतात. तर, शिखराची उत्तर धार, टेंदू पास लडाखी, माऊंटक्षितीधार, माऊंट फ्रेंडशिप या शिखरांना कवेत घेत पुढे सरकते. शिखराच्या माथ्यापाशी नैर्ऋत्य धारेच्या बाजूने कॉर्निस तयार झालेले होते. टेंदू पास या ठिकाणी धौलदार आणि पिरपंजाल या पर्वतरांगा एकत्र येतात. टेंदू पास हेच आमच्या मोहिमेतील क्रकस म्हणजेच सर्वात कठीण आणि चालण्यास सुरुवात केली. धुंडीवरून सुमारे १५ पोर्टर, १ कूक, १ हेलपर, दोन हॅप सह आमच्या आठ जणांच्या संघाने बीयास कुंड या आमच्या बेसच्या दिशेने कूच केले. धुंडीहून सुमारे ४ तास चालत जाऊन आम्ही बीयास कुंड गाठले. उंची ११,००० फूट. बीयास कुंड हे अतिशय पवित्र ठिकाण असून, येथून बीयास नदीचा उगम होतो. बीयास कुंड येथे बेस कॅम्प लावल्यानंतर आम्ही दुसऱ्या दिवशी अँडव्हान्स बेस कॅम्पच्या दिशेने लोड फॅचा सुरू केल्या. या लोडफॅचांना हनुमान तिब्ब्याच्या पूर्व कापण्यासाठी आम्हाला आठ तास लागले. खराब हवेचे क्षणाक्षणात होणारा रॉकफॉल बघून मनात धडकी भरत होती. लोडफॅचा पूर्ण झाल्यानंतर आम्ही बेसकॅम्प वरून अँडव्हान्स बेस कॅम्पला शिफ्ट झालो.

‘हनुमान तिब्बा’शी झुंज

‘गिरिप्रेमी’च्या नव्या दमाच्या गिर्यारोहकांनी नुकतीच ‘माऊंट हनुमान तिब्बा’ मोहीम केली. या पर्वताचे शिखर सर करण्यात या गिर्यारोहकांना जरी अपयश आले असले तरी त्यांनी एकदा नव्हे तर दोनदा जिगर लावत केलेल्या चढाईचे गिर्यारोहण विश्रवात कौतुक केले जात आहे.

‘अँडव्हान्स बेस कॅम्प’नंतर ‘कॅम्प १’ च्या दिशेने चढाई सुरू केली. ही चढाई टेंदू पासच्या मुख्य घळीतून आणि ६० अंश कोनातील खडी चढाई होती. त्यातच वरून होणारा रॉकफॉल आमची कसोटी पाहत होता. टेंदूच्या मुखाशी तर ही चढाई ७० अंश ते ७५ अंश कोनातून होती आणि घळही अरुंद होती. त्यातच ‘वाँच आऊट’ असा कॉल आमच्या ‘हॅप’ने (हाय अलिडट्यूड पोर्टर) दिला. पाहतो तर काय, वरून एक दगड थेट आमच्या दिशेने येत होता. आमचा नेता विशाल कडूसकरच्या दिशेने तो वेगाने सरकला, विशालकडे हालचाल करण्यासाठी वेळही नव्हता. जागीच उभे राहून तो उजव्या बाजूला वाकला. विशाल थोडक्यात बचावला. एक दोन इंचावरून त्याच्या कानाच्या बाजूने तो दगड गेला. त्यामुळे टेंदूची उर्वरित चढाई आम्ही अतिशय वेगाने केली आणि टेंदूच्या माथ्यावर आम्ही पोहोचलो. उंची होती १७,००० फूट. येथून थोडे पुढे आम्ही कॅम्प-१ लावला. ‘कॅम्प-१’ ते ‘समीट कॅम्प’ हा मार्ग म्हणजे संपूर्ण शिखराला घातलेली प्रदक्षिणा आणि संपूर्णपणे हिमाच्छादित असणारा. कॅम्प-१ ते समीट कॅम्प हे अंतर कापण्यासाठी आम्हाला आठ तास लागले. खराब हवामानामुळे मुंबईच्या ‘गिरिविहार’ च्या सदस्यांना माघारी फिरावे लागले. त्यांचा संघ आम्हाला वाटेत भेटला.

आम्ही समीट कॅम्प लावला. त्या वेळी हवामान दगाळ होते. व्हाईट आऊट झालेला होता. पण दोन तासांनी हवामान सुधारले आणि आमच्या टेंटच्या मागेच असणाऱ्या हनुमान तिब्ब्याचे सुरेख दर्शन झाले. शिखराच्या त्या विहंगम दृश्याने सारा थकवा दूर झाला. एक वेगळ्याच उत्साह आमच्यात संचारला. त्याच रात्री पहारे ३ वा. आम्ही अंतिम चढाईसाठी प्रयत्न सुरू केले. दोन तासानंतर समीटच्या खाली असणाऱ्या घळीत आम्ही पोहोचलो. पूर्वेकडे तांबड फुटलं होतं. वर हनुमान तिब्ब्याचा माथा सोन्यासारखा झळाळून निघाला होता. समीट गली पार करून आम्ही मुख्य धारेवर आलो. तेथून दिसणारं कॉर्निसचं दर्शन अत्यंत भेदक होतं. ही कॉर्निस जर तुटली तर ८,००० फुटांचा फॉल होता. या कॉर्निसच्या समांतर बाजूने सावधानतापूर्वक आमचे मार्गक्रमण चालू होतं. आमच्याकडील ‘जीपीएस’ हे उपकरण १८,८४० फूट

इ. उंची दाखवत होते. शिखरमाथा दिसू लागला, तसा आमच्या चालण्यातला वेग वाढला. येथून समीट फक्त २०० मी. वर होतं, पण... आमच्या समांतर असणाऱ्या कॉर्निसला पुढे तडा गेलेला होता. आणि त्याहून चालणं सर्वांथाने धोकादायक होतं म्हणून आमच्या हॅपने पुढे जाण्यास नकार दिला. त्याचवेळी वातावरणही खराब व्हायला लागले होते. आम्ही सर्व जण पहिल्यांदाच मोहिमेवर आलो होतो.

त्यामुळे जिवार बेतणारं धाडस करून पुढे जाणे हे धोकादायक होतं; म्हणून आम्ही सर्वानुमते मागे फिरण्याचा निर्णय घेतला. आमचे यश थोडक्यात हुकले. जड अंतःकरणाने आम्ही पुन्हा बेस कॅम्प गाठला. बरीच चर्चा केल्यानंतर आम्ही पुन्हा एकदा शिखर चढाईसाठी प्रयत्न करण्याचा निर्णय घेतला. सहसा हिमालयात सेकंड अटेम्प्ट कोणी घेत नाही. परंतु आम्ही हा निर्णय घेतला. पुन्हा शून्यातून सुरुवात करावी लागणार होती. त्या वेळी अक्षय पत्के, विशाल कडूसकर आणि मी असे तिघे क्लायमिंबिंग करणार होतो. केवळ दोनच दिवस आम्ही बेसकॅम्पला थांबून मोहिमेवर पुन्हा एकदा रवाना झालो. आमचा हा सेकंड अटेम्प्ट ‘अल्पाईन स्टार्च’ने होणार होता. यामध्ये आम्ही लोडफॅचा न करता, प्रत्येक दिवशी कॅम्प शिफ्ट करत जाणार होतो. ४ जुलै रोजी आम्ही बेस कॅम्पवरून कॅम्प १ च्या दिशेने निघालो. मोहिमेच्या या टप्प्यावर आमचा नेता विशाल कडूसकरने खांदा दुखू लागल्यामुळे मागे फिरण्याचा निर्णय घेतला. हा आमच्यासाठी मोठा धक्का होता. कॅम्प १ नंतर पुन्हा एकदा टेंदूचे खडतर आव्हान पार करून आम्ही कॅम्प २ लावला. पुढच्याच दिवशी आम्ही समीट कॅम्पपर्यंत पोहोचलो. सारं काही आलबेल होतं. आमचा हा ‘सेकंड अटेम्प्ट’ आमची शारीरिक क्षमता पाहणारा तर होताच, पण त्याहीपेक्षा अधिक आमची मानसिक कसोटी पाहणारा होता. रात्री २ वा. आम्ही समीटच्या दिशेने चढाई सुरू केली. समीटची गली पार करून वर आलो; पुन्हा एकदा शिखरमाथा वृष्टिक्षेपात आला. आता समीट होणारच असा विश्वास वाटू लागला, पण नियतीला ते मान्य नव्हते. वातावरणातील बदलामुळे समीट रीजपाशी स्नो कंडिशन संपूर्णपणे बदलल्या होत्या. त्याठिकाणी आइस आम्हाला लागला. आइसमध्ये टोकायचे विशिष्ट छिळे असतात, ते कमी पडले. त्यामुळे पुन्हा एकदा आम्ही मागे फिरण्याचा निर्णय घेतला.

शरीराने आणि मनाने आम्ही खंबीर होतो. परंतु निसर्गापुढे हतबल होतो. निसर्गापुढे पर्वतांपुढे आपण किती क्षुद्र आहोत याची जाणीव निसर्गाने आम्हाला करून दिली. या खेळात शिखर सर करणे महत्त्वाचे असतेच, पण त्याहीपेक्षा पर्वतांमधून सुरक्षितरीत्या घरी पोचणे हेही तितकेच महत्त्वाचे असते. म्हणूनच आम्ही हा निर्णय घेतला. ‘अपयश येऊनसुद्धा यश साजरे करता येणे’ हे फक्त याच खेळात जमते. कारण या ठिकाणी कोणीही स्पर्धक नसतो. तुमची स्पर्धा ही स्वतःशीच स्वतःच्या शारीरिक, मानसिक क्षमतेशी असते आणि हिमालयातून गिर्यारोहण करून आल्यानंतर आमची ही क्षमता नक्कीच उंचावलेली होती. म्हणूनच हनुमान तिब्बा या शिखराशी आम्ही दिलेली ही दुहेरी झुंज आमच्यासाठी यशस्वी झालेली होती.

‘खारफुटी’चा अभ्यास

‘जीविधा’ संस्थेतर्फे येत्या ६ ते १५ नोव्हेंबरदरम्यान ओडिसामधील भितरकनिका आणि चिल्का सरोवर येथील खारफुटीच्या जंगलातील वनस्पती आणि पक्ष्यांच्या अभ्यास सहलीचे आयोजन केले आहे. यातील भितरकनिका आणि चिल्का सरोवर येथील खारफुटीचे घनदाट जंगल असून, अनेक पशू-पक्ष्यांचा हा अधिवास आहे. याला लागून असलेला शांत, स्वच्छ समुद्रकिनारा, कासव, मोठ्या मागीरी, पक्षीगण हे इथले वैशिष्ट्य आहे. चिल्का सरोवर हे आशियातील सर्वात मोठे ११० चौरस किलोमीटर परिसरात पसरलेले खाऱ्या पाण्याचे सरोवर आहे. अधिक माहिती आणि नावनोंदणीसाठी राजीव पंडित (९४२१०१९३३३) यांच्याशी संपर्क साधावा.

ताडोबा सफारी

‘निसर्गसोबती’तर्फे २५ ते २७ डिसेंबर दरम्यान महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध ताडोबा व्याघ्र प्रकल्पात जंगल सफारीचे आयोजन केले आहे. ताडोबाचे जंगल वाघांसाठी तर प्रसिद्ध आहेच, पण याशिवाय या जंगलात बिबटे, रानकुत्री, अस्बल, सांबर, चितळ, गवा हे प्राणी तसेच अनेक प्रकारचे पक्षीही दिसतात. अधिक माहिती व नोंदणीसाठी अजय जोशी (९९३०५६९६७७) यांच्याशी संपर्क साधावा.

ट्रेक डायरी

सुमित मांदळे